

ЗАСОБИ ЕМОЦІЙНОГО ВПЛИВУ НА СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ЛЕКЦІЙНОГО ЗАНЯТТЯ

У статті йдеться про найбільш ефективні шляхи проведення лекційних занять для студентів-філологів. Розглядаються принципи емоційного впливу на слухачів: вираження лектором власного ставлення до матеріалу, використання цікавих асоціативних образів, гумору, наочності, ТЗН, переключення уваги студентів на епізоди з книг та фільмів.

Ключові слова: ефективні шляхи, організація лекційного матеріалу, проведення лекцій, використання наочності, власне ставлення до матеріалу.

Більшість викладачів, розробляючи свої академічні курси, раніше чи пізніше зіштовхуються з проблемою ефективної організації та проведення лекційних занять. Окрім кількох педагогічних розробок, психологічних досліджень та поодиноких методичних розвідок сучасному викладачеві ВНЗ, на нашу думку, не вистачає джерел, на які можна було б спиратися при підготовці лекційних курсів [2]. Не можна недооцінювати важливості ефективної організації лекцій, адже, як свідчать дослідження закордонних колег, студенти занотовують лише 20-40 % лекційного матеріалу і лише 10 % залишається в їхній пам'яті через три тижні [5, с. 72; 3, с. 40]. Отже, укладаючи лекційний курс, необхідно ретельно продумати всі нюанси не лише попередньої організації матеріалу, але й проведення самої лекції. Бажано максимально враховувати досвід педагогіки, психології та методики навчання іноземних мов, не забуваючи про те, що в центрі будь-якої навчальної діяльності знаходиться постать студента. Відсутність ґрунтовних досліджень з цієї проблеми у вітчизняній методиці навчання іноземних мов спонукала нас звернутися до вивчення досвіду зарубіжних колег, а саме, викладачів англійських та американських ВНЗ. Огляд найбільш цікавих положень закордонної методики проведення лекційних занять і є метою цієї розвідки.

У статті "Про організацію та проведення лекцій з курсу "Історія країни, мова якої вивчається" були виділені загальні принципи організації та проведення лекцій, які розподіляються на дві групи: ті, що стосуються емоційного впливу і ті, що пов'язані з організацією інформації [1, с. 161]. У подальшому також будемо дотримуватися такого поділу.

Стосовно емоційного впливу на слухачів, слід завжди пам'ятати тезу, лаконічно й вичерпно сформульовану дослідниками університету Берклі (Каліфорнія): "*Perception is often stronger than reality*" [8, с. 4]. Особливо це стосується особистості лектора. Одним із основних засобів привернути та втримати інтерес студентів є експресивність викладача (використання "*vocal variation, facial expression, movement and gesture*"). Така тактика може бути застосована до будь-якої лекції (від заняття по Шекспіру до лекції зі статистики) [4, с. 1]. Студенти більш схильні звертати увагу на викладача, який демонструє експресивну поведінку, тому що заняття такого викладача цікавіше відвідувати і легше розуміти. Студенти також інтерпретують експресивність викладача як ентузіазм щодо його предмета, а ентузіазм в аудиторії поширюється й на студентів.

Відомий експеримент, котрий вперше проводився в середині 70-х та отримав назву "*Dr. Fox*" і проілюстрував ефект експресивності викладача. В ролі лектора виступав актор з максимальним ступенем виразності (володінням голосом та використанням рухів, жестів, гумору, харизми). Студенти, що переглядали відеозапис лекцій такого викладача, згодом демонстрували високий рівень засвоєння інформації, незалежно від ступеня її складності [4, с. 1]. Отже, експеримент довів, що чим емоційніша поведінка лектора, тим краще оволодіння матеріалом слухачами.

Експресивність – не обов'язково вроджена риса, вона може бути набутою, може бути збільшеною за рахунок ставлення викладача до предмета чи матеріалу (не байдужого, пристрасного, захопленого).

Не менш важливим чинником особистості лектора є ступінь довіри, який він здатен викликати в слухачів. Згідно з дослідженнями американських учених, довіру викликає лектор, який:

- випромінює впевненість у собі та спокій;
- демонструє ентузіазм та інтерес при викладанні;
- ділиться власними думками та дослідженнями з теми, власним ставленням до предмета [8, с. 4].

Цікавими видаються результати дослідження ефективних презентацій, в якому було проаналізовано три елементи – вербальний, вокальний (голосовий) та візуальний та їх вплив на встановлення довіри до лектора і відповідно підвищення ефективності лекцій [8, с. 4-5]. Вчені отримали такі результати:

Вплив вербального, вокального та візуального елементів презентації на підвищення ефективності лекцій

Елемент презентації	Підвищення ефективності лекції
Вербальний елемент (слова, що вимовляються)	на 7 %
Голосовий (як лунає голос)	на 38 %
Візуальний (вигляд лектора під час повідомлення інформації)	на 55 %

Спостерігаємо, що демонстрація викладачем енергійності та ентузіазму – важлива складова успішної лекції.

Правильне використання зорового контакту також впливає на ефективність лекцій. Закордонні дослідники рекомендують, по-перше, намагатися охопити поглядом усю аудиторію, умовно поділивши її на чотири частини, по-друге, якщо безпосередній зоровий контакт змушує лектора втрачати думку, радять дивитися над головами слухачів або між двома студентами [8, с. 4].

Складовою частиною впливу на аудиторію дослідники також вважають рух лектора. Коли викладач повільно диктує основні моменти, найкращою позицією для нього вважається центр аудиторії. Коли він рухається, це сприяє створенню розкутої, доброзичливої атмосфери, але краще, якщо це відбувається під час записування студентами матеріалу, оскільки при постійному спогляданні тривалий рух лектора може стомити студентів [2, с. 11].

Використання емоційно забарвленої, образної інформації сприяє активізації інтересу та уваги студентів. Особливо доцільною видається ця теза, беручи до уваги те, що контингент типового сучасного філологічного факультету переважно жіночої статі. Американські вчені наголошують на вживанні метафор, стилістичних засобів, поезії, вигаданих оповідань і навіть доречних анекдотів під час викладання лекційного матеріалу [7, с. 1].

Ефективним засобом емоційного впливу на слухачів вважають тимчасовий відступ, переведення уваги студентів з лекційного матеріалу на загальнодоступну, легку для сприйняття тему [2, с. 11]. Цю функцію можуть виконувати приклади з життя чи епізоди з книг, фільмів, пов'язані з темою лекції.

ТЗН та наочність є беззаперечно також факторами значного емоційного впливу на слухачів під час проведення лекції [2, с. 11], хоча не слід забувати, що вони – лише допоміжні засоби і не можуть замінити особисту взаємодію лектора зі студентами. При виготовленні наочності бажано враховувати, що вона має бути простою і досить великою, доступною для всіх слухачів-глядачів, також бажано залишати багато білого фону [7, с. 2]. Як зазначають лектори університету Ватерлоо, створення опор *під час* лекції більш ефективно, ніж коли студенти бачать уже готовий результат. "*Solving problems, showing processes, or building models in real time is often clearer for students than seeing completed work*" [6, с. 3].

Під час роботи з дошкою рекомендується занотовувати лише ключові слова, прізвища, поняття. Якщо ж необхідно розмістити на дошці велику кількість матеріалу, то краще написати його заздалегідь (перед заняттям) або зробити роздатковий матеріал (*handouts*) чи розмістити його онлайн. Дослідники університету Берклі радять лектору не говорити, коли він пише на дошці, окрім випадків, коли вдається стати так, щоб можна було дивитися на аудиторію, оскільки коли викладач говорить з дошкою, більшість його слів студенти не чують [8, с. 5-6]. Дослідження показали, що найбільш помітна частина дошки – верхній лівий кут, тому найважливіший матеріал бажано розташовувати саме там [8, с. 6].

Використання PowerPoint може бути темою окремого дослідження, тому тут зупинимось лише на найбільш загальних положеннях. За спостереженнями вчених університету Ватерлоо, "*If you are using PowerPoint, aim for twelve or twenty slides for a fifty-minute lecture*" [6, с. 3]. Звісно, що обладнання необхідно перевірити перед початком заняття, і безумовно, що лектор має вміти працювати з ним.

Таким чином, узагальнюючи досвід зарубіжних колег і вітчизняних психологів, доходимо висновку, що правильне використання розглянутих нами вище засобів емоційного впливу на слухачів (експресивності лектора, вираження ним власного ставлення до матеріалу, використання цікавих асоціативних образів, гумору, наочності, ТЗН, переключення уваги студентів на епізоди з книг та фільмів тощо) значною мірою сприяє підвищенню ефективності засвоєння лекційного матеріалу студентами-філологами.

Перспективним напрямом майбутнього дослідження нам видається аналіз шляхів організації інформації при підготовці та проведенні лекційних занять.

Використані джерела

1. Маковей Г. В. Про організацію та проведення лекцій з курсу "Історія країни, мова якої вивчається" / Г. В. Маковей // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. – Випуск 48. – Серія: Педагогічні науки : Збірник. – Чернігів : ЧДПУ, 2007. – № 48/ – С.161–163.
2. Цыгульская Т. Ф. О методике лекционного преподавания в вузе : методические рекомендации для начинающих преподавателей / Т. Ф. Цыгульская. – Кировоград : КГПИ, 1990. – 16 с.
3. Bligh D. A. What's the use of Lectures / D. A. Bligh. – London / San Francisco : Jossey-Bass, 2000. – 368 p.
4. How to Create Memorable Lectures. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cgi.stanford.edu/~dept-ctl/cgi-bin/tomprof/posting.php?ID=790>
5. Kiewra Kenneth A. How classroom teachers can help students learn and teach them how to learn / A. Kenneth Kiewra // Theory into Practice. – 2002. – 41 (2). – P. 71–80.
6. Lecturing Effectively in the University Classroom [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://cte.uwaterloo.ca/teaching_resources/tips/lecturing_effectively.html
7. Lockhart M. Lecture / Marilyn Lockhart – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.montana.edu/teachlearn/Papers/lecture.html>
8. Ways to Make Your Teaching More Effective. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://teaching.berkeley.edu/ways-make-your-teaching-more-effective>

Гриценко А. В.

СПОСОБЫ ЭМОЦИОНАЛЬНОГО ВОЗДЕЙСТВИЯ НА СТУДЕНТОВ-ФИЛОЛОГОВ ВО ВРЕМЯ ПРОВЕДЕНИЯ ЛЕКЦИОННОГО ЗАНЯТИЯ

В статье речь идет о наиболее эффективных способах проведения лекционных занятий для студентов-филологов. Рассматриваются принципы эмоционального воздействия на слушателей: выражение лектором собственного отношения к материалу, использование интересных ассоциативных образов, юмора, наглядности, ТСО, переключение внимания студентов на эпизоды из книг и фильмов.

Ключевые слова: эффективные способы, организация лекционного материала, проведение лекций, использование наглядных пособий, собственное отношение к материалу.

Gritsenko G. V.

WAYS OF EMOTIONAL IMPACT ON STUDENTS-PHILOLOGISTS WHILE DELIVERING LECTURES

The article deals with the ways of effective lecturing in the universities. The principles of emotional impact on the listeners, such as expressing the lecturer's attitude towards the material, using interesting associative images as well as humor, visual aids, switching of students' attention to books and movies are viewed in the article.

Key words: ways of effective lecturing, principles of successful lecturing, using visual aids, lecturer's attitude towards the material.

Стаття надійшла до редакції 29.08.13

